

УДК 336.71

М. І. ГОЙХМАН, канд. техн. наук, доц., здобувач, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України, Харків

ДІАГНОСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКІВ

У статті проаналізовано сучасний стан банківської системи України. Проведено діагностику власного капіталу за його складовими для вітчизняних банків як по окремих їх групах, так і в цілому по банківській системі.

Ключові слова: банківська система, власний капітал, статутний капітал, достатність капіталу.

Вступ. Банківська система України, як й інших країн світу, забезпечує економіку держави необхідним обсягом фінансових ресурсів шляхом організації руху капіталу, забезпечення розрахунків суб'єктів господарювання, кредитування економіки тощо. Банківська система в цілому та її основні параметри зокрема впливають на розвиток національної економіки, на макроекономічні процеси та соціально-економічний розвиток держави. Тому питання діагностики, аналізу та оцінки стану банківської системи України є досить актуальним на сьогодні. В результаті такого аналізу стає можливо запобігти розвитку багатьох проблемних ситуацій, що можуть потенційно виникнути в її діяльності, та запровадити превентивні заходи через організацію державного регулювання впливу банківської системи України на розвиток національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем та визначенню стану банківського сектору та банківської системи в цілому присвячено багато уваги. Так, серед науковців слід виділити таких: О.І. Барановського, А.П. Вожжова, І.Б. Івасіва, М.О. Кизима, В.І. Міщенко, Т.С. Смовженко, Р.В. Шпека [1-5] та інших відомих фахівців банківської справи. Однак, незважаючи на значний теоретичний доробок в цій сфері, вимагають подальшого поглибленого вивчення питань діагностики та оцінювання стану вітчизняної банківської системи та основних показників її діяльності.

Метою статті є проведення діагностики сучасного стану банківської системи України за показником власного капіталу банків та його складових.

Викладення основного матеріалу. Власний капітал всіх банків України станом на 01.10.2013 року склав 178,777 млрд. грн. та збільшився порівняно із станом на 01.07.2013 року на 1,53% і порівняно із станом на 01.10.2012 року на 7,82% [6]. Якщо розглядати банківську систему України як таку, що складається з банків 4-ох груп за класифікацією Національного банку України, то найбільше зростання власного капіталу станом на 01.10.2013 року порівняно із станом на 01.10.2012 року було досягнуто банками III групи – 20,86%. Банки II групи збільшили свій власний капітал на 19,85%, банки IV групи – на 13,7% і банки I групи – всього на 2,44%.

Що стосується зміни обсягу власного капіталу протягом 2012 року порівняно із 2011 роком, то максимальна зміна мала місце для банків IV групи – 8,35%, для банків II групи – 7,23%, для банків I групи – 3,08%, та всього на 2,08% для банків III групи. Це свідчить про низькі темпи зростання обсягу власного капіталу протягом 2012 року.

Динаміку зміни значень даного показника по всіх банках України з урахуванням зміни цього показника по окремих групах банків за класифікацією НБУ представлено на рис. 1.

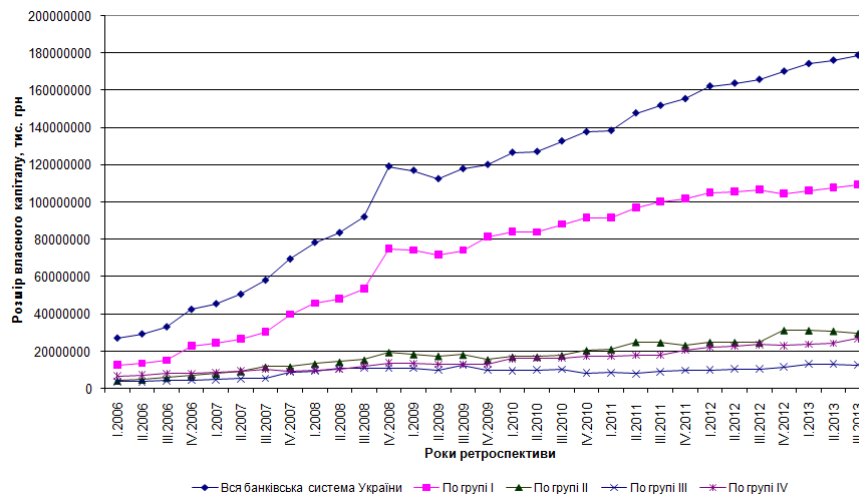

Рис. 1. – Зміна власного капіталу по групах банків і по всій банківській системі України ^{*)}
^{*)} власні розрахунки автора за даними [6]

Статистичні дані [6], що відображені на рис. 1 свідчать, що в результаті впливу світової фінансової кризи на вітчизняну банківську систему темпи зростання обсягу власного капіталу уповільнилися, а на кінець кризового 2009 року взагалі спостерігається від’ємна динаміка зміни цього показника.

Найгірша ситуація у 2009 році була у банків II групи – зменшення розміру власного капіталу на кінець року склало близько -20%, банки III групи відчули спад на -9,16%, банки IV групи – на -4,21% у порівнянні із попереднім 2008 роком. Тільки банки I групи витримали в цей період та зберегли позитивну динаміку зростання показника «Власний капітал», при цьому відносна зміна склала +8,57%, що і забезпечило хоча і зовсім невелике зростання цього показника (+0,79%) по всій банківській системі України.

Діаграми відносної зміни показника «Власний капітал» по групах банків та по всій банківській системі представлені на рис. 2.

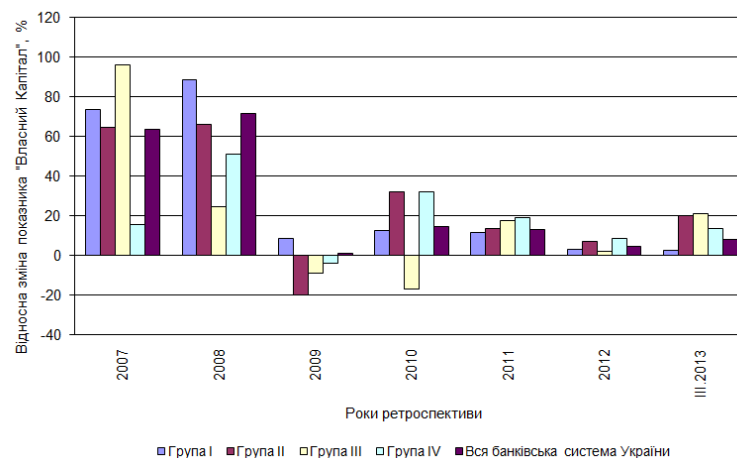

Рис. 2. – Діаграми відносної зміни показника «Власний капітал» ^{**)}
^{*)} дані за III квартал 2013 року порівнюються з відповідними даними за III квартал 2012 року
^{**)} власні розрахунки автора за даними [6]

Далі, протягом 2010 та 2011 років, ситуація із негативною динамікою зміни показника «Власний капітал» спостерігається для банків III групи. Тільки у IV кварталі 2011 року банкам зазначеної групи вдалося змінити напрямок зміни розміру власного капіталу на позитивний (його зростання відбулося на 17,35% у порівнянні з III кварталом 2011 року). Така ж сама ситуація спостерігалася і для банків II групи за класифікацією НБУ, яким тільки наприкінці 2010 року вдалося підвищити інтегральне значення показника «Власний капітал» на 31,82% у порівнянні з III кварталом попереднього 2010 року. Починаючи з IV кварталу 2011 року напрямок зростання розміру власного капіталу всіх банків України зберігається, але темпи цього зростання значно уповільнилися якщо їх порівнювати з до кризовими роками. Так по всіх банках України відносна зміна не перевищує позначки у 17,2%, а по окремих групах банків максимальна зміна спостерігалася у банків II групи у II кварталі 2011 року (+47,14% до значення за станом на I квартал 2011 року). Найнижчі темпи зростання власного капіталу спостерігаються у банків III групи за класифікацією НБУ.

Від'ємна динаміка зміни власного капіталу спостерігається протягом 2013 року і для банків II і III груп. Так обсяг власного капіталу для банків II групи змінювався з 31,17 млрд. грн до 29,55 млрд. грн., для банків III групи – з 13,29 млрд. грн до 12,76 млрд. грн.

Структура власного капіталу банківської системи України станом на 01.10.2013 року характеризується такими даними: статутний капітал та неоплачені внески до нього – 180,653 млрд. грн. або 101,05 % від загальної суми власного капіталу, резервні фонди – 26,378 млрд. грн. або 14,76 %, емісійний дохід – 12,646 млрд. грн або 7,07%, а також непокриті збитки у розмірі – 46,325 млрд. грн. [6]. Наведені дані свідчать, що основну частину власного капіталу банків України сформовано за рахунок статутного капіталу, частина якого використана для покриття отриманих збитків.

Основну частину власного і статутного капіталів банків України станом на 01.10.2013 року сформовано за рахунок капіталів банків I групи. Так, частка названої групи у формуванні власного капіталу банків України станом на 01.04.2012 року склала 61,19%, а статутного капіталу – 52,66%. Мінімальний вклад у формування розміру інтегрального показника «Власний капітал» внесли банки III групи за класифікацією НБУ – 7,14%.

Аналізуючи достатність капіталу станом на 01.10.2013 року, то по всіх банках України цей показник дорівнює 14,5% (відносна зміна із попереднім періодом 01.10.2012 року має негативний характер і складає -2,2%), при цьому для банків I групи – 13,81% (відносна зміна із попереднім періодом 01.10.2012 року в цьому випадку також має негативний характер і складає -4,04%), для банків II групи – 15,51% (відносна зміна із попереднім періодом 01.10.2012 року складає 3,38%), для банків III групи – 11,53% (відносна зміна із попереднім періодом 01.10.2012 року в цьому випадку також має негативний характер і складає -4,95%), для банків IV групи – 19,11% (відносна зміна із попереднім періодом 01.04.2011 року складає 1,76%).

Якщо говорити про виявлення закономірності щодо зростання чи падіння цього показника по роках, то слід зазначити, що по всіх банках України зберігається тенденція щодо його підвищення (починаючи з 2008 року), але по відповідних групах

банків спостерігаються коливання значень достатності капіталу, при чому максимальний спад має III група банків у 2010 році (відносна зміна порівняно із 2009 роком складає -20,89%). Взагалі по цій групі банків спостерігається зменшення значення достатності капіталу по роках протягом звітного періоду. Максимальне зростання значення показника достатності капіталу має місце у банків IV групи станом на 01.01.2011 року порівняно із аналогічним періодом попереднього 2010 року (на 13,82%).

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу і зобов'язань по всіх банках України станом на 01.10.2013 року становить 16,97% [6]. Максимальне значення цього показника спостерігається у банків IV групи, воно сягає 24,17%. Мінімальне значення співвідношення власного капіталу і зобов'язань банків має місце у банків III групи (13,03%). По всій банківській системі України спостерігається негативна динаміка зміни значення цього показника. Станом на 01.10.2013 року відносна відхилення значення коефіцієнта співвідношення власного капіталу і зобов'язань складає -2,58%, що є свідчить про негативну динаміку щодо забезпечення стійкості банківської системи [1].

Мультиплікатор капіталу є прямим показником фінансового важеля банків. По всіх банках України його значення станом на 01.10.2013 року дорівнювало 6,89%, при цьому відносна зміна із попереднім аналогічним періодом складає 2,25%. Аналізуючи весь ретроспективний період починаючи з 2006 року, слід зазначити, що по всій банківській системі спостерігається динаміка зменшення значення цього показника, що є негативним фактом, бо це свідчить про зниження ступеню покриття активів власним капіталом банків. Щодо окремих груп банків, то для них як і у випадку із показником достатності капіталу мають місце коливання його значень [6].

Ефективність використання власного капіталу, в тому числі і статутного капіталу, що пов'язано із прибутковою діяльністю усіх груп банків України підвищилася. Так, станом на 01.10. динаміка зміни показників ефективності використання власного і статутного капіталів по ретроспективних роках є негативною, причиною такої динаміки стає 2013 року, розмір прибутку на 1 грн. власного капіталу по всіх банках України складає 0,016 грн, відповідно на 1 грн. статутного капіталу – також майже 0,016 грн. Ці показники досить низькі, їх значення також нижчі порівняно із попереднім аналогічним періодом 2012 року – відносні зміни значень цих показників складають -6,65% і -2,9% [6].

Проте, слід також зазначити, що на кінець 2011 року розмір збитку на 1 грн власного капіталу складав майже -0,05 грн., відповідно на 1 грн статутного капіталу – -0,04 грн [6]. Загальна збитковість діяльності банків [6].

Висновки. Як результат проведеного аналітичного дослідження необхідно зазначити, що діяльність банківського сектору України у 2010-2012 роках є нестабільною. Попри те, що збільшений загальний обсяг власного капіталу банків, обсяг їх активів і зобов'язань та зменшено розмір збитків має місце значні коливання у темпах розвитку як окремих груп банків, так і всієї банківської системи. Темпи зміни основних показників, які характеризують фінансову діяльність банків України, значно знижені.

Сьогодні першочерговим завданням комерційних банків є подальше

нарощування капіталу, забезпечення дохідності і, як результат, прибутковості своєї діяльності, забезпечення посилення довіри до банків, підвищення рентабельності, розширення і підвищення якості пропонованих клієнтам послуг. Це все призведе до поліпшення їх фінансового стану і, як наслідок забезпечить ефективний розвиток самих банків і банківської системи України.

Позитивна статистика діяльності банків України станом на 01.10.2013 року у напрямку збільшення достатності капіталу, збільшення прибутковості діяльності банків на 1 грн. капіталу тощо не повинна розцінюватись як досягнення високих результатів.

Список літератури: 1. Барановський О. І. Розвиток банківської системи України : монографія / О. І. Барановський, В. Г. Барановська, Є. В. Бридун та ін. // ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАН України. – К., 2008. – 581 с. 2. Вовк В. Діагностування кризи з боку центральних банків: зарубіжний та вітчизняний досвід / В. Вовк, Ю. Дмитрик // Вісник Національного банку України. – 2013. – №3. – С.20–25. 3. Вожжов А. П. Банківський капітал в економіці України / А. П. Вожжов, О. І. Кліменко // Фінанси України. – 2003. – №8(93). – С. 89–97. 4. Міщенко В. І., Кірсева О. І. Шаповалов М. М. «Організаційно-методичні підходи до запровадження в НБУ системи оцінки стійкості фінансової системи» Науково-аналітичний матеріал. Вип. 7 – К.: Центр наукових досліджень НБУ, 2005. – 97 с. 5. Розвиток банківської системи України : монографія / кол. авторів ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко, д-ра екон. наук, проф. Р. А. Слав'юка. – К. : УБС НБУ, 2010. – 462 с. 6. Структура активів, зобов'язань, власного капіталу, фінансових результатів діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

Надійшла до редколегії 24.10.2013

УДК 338.2:338.984:519.86

Діагностика сучасного стану банківської системи України на основі аналізу власного капіталу банків / Гойхман М. І. // Вісник НТУ «ХПИ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПИ». – 2013. – № 53 (1026). – С. 31–35. Библиогр.: 6 назв.

В статті проаналізовано сьогоднішнє состояние банківської системи України. Проведена діагностика власного капіталу по його складовим для вітчизняних банків як по окремим їх групам, так і в цілому по банківській системі.

Ключевые слова: банківська система, власний капітал, статутний капітал, достатність капіталу.

In article the today condition of Ukrainian banking system is analysed. Diagnostics of equity on its components for domestic banks as on their separate groups and as a banking system at all is carried out.

Keywords: banking system, equity, authorized capital, sufficiency of the capital.

УДК 339. 137.2:338.48

Н. П. ГОРБУНОВ, канд. екон. наук, доц., НТУ «ХПИ»;

О. Н. ЯЦЕНКО, НТУ «ХПИ»;

И. А. НЕБОГА, НТУ «ХПИ».

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ. ПРОБЛЕМЫ И СПОСОБЫ ОЦЕНКИ

В статье предложены признаки конкурентоспособности туристической фирмы и методика оценки конкурентоспособности туристической фирмы на рынке туристических услуг.

Ключевые слова: туристическая услуга, туристический продукт, конкурентоспособность туристической услуги.

© Н. П. Горбунов, О. Н. Яценко, И. А. Небога, 2013